IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 02 May 2026

UMURTQA POG‘ONASI SINISHLARIDA OPERATIV DAVOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI

Usmonov Elyorbek Ilxomovich

Andijon Davlat Tibbiyot Instituti

Anvarov Asadulloh , Umarov Samandar

Andijon Davlat Tibbiyot Instituti Davolash fakulteti 317-guruh talabalari

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20273027

Annotatsiya: Mazkur maqolada umurtqa pog‘onasi sinishlarida qo‘llanilayotgan zamonaviy operativ davolash usullari va ularning klinik samaradorligi o‘rganildi. Tadqiqot davomida transpedikulyar fiksatsiya, vertebroplastika, kifoplastika hamda dekompressiv operatsiyalarning afzalliklari tahlil qilindi. Shuningdek, diagnostika usullari, operatsiyadan keyingi reabilitatsiya va asoratlar baholandi. Olingan natijalar zamonaviy operativ texnologiyalar umurtqa pog‘onasi barqarorligini tiklash, nevrologik buzilishlarni kamaytirish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: Umurtqa pog‘onasi sinishi, transpedikulyar fiksatsiya, vertebroplastika, kifoplastika, dekompressiv operatsiya, minimal invaziv xirurgiya, reabilitatsiya

Kirish

Umurtqa pog‘onasi sinishlari travmatologiya va neyroxirurgiyada eng ko‘p uchraydigan og‘ir jarohatlardan biri hisoblanadi. Bunday jarohatlar ko‘pincha yo‘l transport hodisalari, balandlikdan yiqilish, sport jarohatlari va ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar natijasida yuzaga keladi. Umurtqa pog‘onasi inson organizmining asosiy tayanch qismi bo‘lib, tana harakati va orqa miya himoyasida muhim vazifa bajaradi. Shu sababli umurtqa sinishlari nafaqat suyak tizimiga, balki markaziy nerv tizimiga ham jiddiy zarar yetkazishi mumkin.Umurtqa pog‘onasi shikastlanganda bemorda kuchli og‘riq, harakat cheklanishi, qo‘l va oyoqlarda sezuvchanlikning kamayishi kuzatiladi. Ayrim hollarda esa falajlik, tos a’zolari faoliyatining buzilishi va nafas yetishmovchiligi kabi og‘ir asoratlar rivojlanadi. Ayniqsa bo‘yin qismi sinishlari hayot uchun xavfli hisoblanadi. Ko‘krak va bel qismi sinishlari esa ko‘proq uchraydi va uzoq muddatli og‘riq sindromiga olib kelishi mumkin.

So‘nggi yillarda umurtqa pog‘onasi sinishlarini davolashda katta o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Avvallari ko‘proq konservativ davolash usullari qo‘llanilgan bo‘lsa, hozirgi vaqtda operativ davolash asosiy usullardan biriga aylangan. Zamonaviy operatsiyalar yordamida umurtqa pog‘onasining anatomik holatini tiklash, orqa miyaga bo‘lgan bosimni kamaytirish va bemorni erta harakatga keltirish mumkin bo‘lmoqda.Diagnostika usullarining rivojlanishi ham davolash samaradorligini oshirdi. Rentgenografiya, kompyuter tomografiyasi va magnit rezonans tomografiyasi yordamida sinish turi, orqa miya holati va umurtqa kanalidagi o‘zgarishlarni aniq baholash imkoniyati paydo bo‘ldi. Ayniqsa MRT tekshiruvi nevrologik buzilishlarni aniqlashda muhim o‘rin tutadi.Bugungi kunda transpedikulyar fiksatsiya, vertebroplastika, kifoplastika va minimal invaziv operatsiyalar keng qo‘llanilmoqda. Ushbu usullar yordamida umurtqa segmentlari mustahkamlanadi, deformatsiyalar kamayadi va bemorning tiklanish muddati qisqaradi. Minimal invaziv texnologiyalar operatsion travmani kamaytirishi va operatsiyadan keyingi asoratlarni pasaytirishi bilan ahamiyatlidir.

Operatsiyadan keyingi reabilitatsiya ham davolashning muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Fizioterapiya, davolovchi jismoniy mashqlar va erta harakatlantirish bemorlarning tezroq tiklanishiga yordam beradi. Shu sababli zamonaviy davolash jarayonida operativ yordam bilan bir qatorda reabilitatsiya choralariga ham katta e'tibor qaratilmoqda.Mazkur maqolaning maqsadi umurtqa pog'onasi sinishlarida qo'llanilayotgan zamonaviy operativ davolash usullarini o'rganish va ularning klinik samaradorligini baholashdan iborat.

Materiallar va usullar

Tadqiqot davomida umurtqa pog'onasi sinishi bilan davolangan bemorlarning klinik holati o'rganildi. Bemorlarning yoshi, jinsi, travma turi, sinish lokalizatsiyasi va nevrologik holati tahlil qilindi. Tadqiqotga turli yoshdagi bemorlar kiritildi va ularda zamonaviy operativ davolash usullari qo'llanildi.

Bemorlarning asosiy qismida travma sababi yo'l transport hodisalari va balandlikdan yiqilish bilan bog'liq bo'ldi. Ayrim bemorlarda sport jarohatlari va osteoporoz natijasida yuzaga kelgan kompression sinishlar kuzatildi. Shikastlanishlarning katta qismi bel va ko'krak umurtqalari sohasida aniqlangan.Barcha bemorlarda umumiy klinik tekshiruv o'tkazildi. Nevrologik holatni baholashda qo'l va oyoqlardagi harakat, sezuvchanlik va reflekslar tekshirildi. Zarurat bo'lgan hollarda ASIA klassifikatsiyasidan foydalanildi. Nevrologik simptomlarning og'irligi operativ davolash usulini tanlashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Diagnostik tekshiruv sifatida rentgenografiya, kompyuter tomografiyasi va magnit rezonans tomografiyasi bajarildi. Rentgenografiya yordamida sinish turi va deformatsiyalar aniqlangan bo'lsa, kompyuter tomografiyasi suyak fragmentlari va umurtqa kanalining holatini aniq baholash imkonini berdi. MRT tekshiruvi esa orqa miya, disklar va yumshoq to'qimalardagi o'zgarishlarni aniqlash uchun qo'llanildi.Operativ davolash usuli sinish turi va bemorning umumiy holatiga qarab tanlandi. Asosan transpedikulyar fiksatsiya, dekompressiv operatsiyalar, vertebroplastika va kifoplastika qo'llanildi. Ko'krak va bel umurtqalari sinishlarida transpedikulyar tizimlardan keng foydalanildi. Ushbu usul yordamida umurtqa segmentlari stabilizatsiya qilindi va deformatsiyalar kamaytirildi.

Osteoporotik kompression sinishlarda vertebroplastika va kifoplastika usullari bajarildi. Ushbu operatsiyalar orqali umurtqa tanasiga maxsus sement yuborilib, uning mustahkamligi tiklandi. Minimal invaziv usullar qo'llanilganda operatsion travma va qon yo'qotish kamroq kuzatildi.Nevrologik buzilishlari bo'lgan bemorlarda dekompressiv operatsiyalar o'tkazildi. Orqa miya va nerv ildizlariga bo'lgan bosim kamaytirilib, nevrologik tiklanishga erishishga harakat qilindi.Operatsiyadan keyingi davrda bemorlarga antibakterial terapiya, og'riqsizlantirish va fizioterapevtik muolajalar tavsiya qilindi. Erta harakatlantirish va reabilitatsiya mashqlari bemorlarning tiklanish muddatini qisqartirishda muhim rol o'ynadi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari umurtqa pog'onasi sinishlarida zamonaviy operativ davolash usullari yaxshi klinik natija berishini ko'rsatdi. Bemorlarning aksariyatida operatsiyadan keyin og'riq sindromi kamaydi va harakat faolligi yaxshilandi.Klinik kuzatuvlarda eng ko'p uchragan sinishlar bel qismida aniqlangan. Bo'yin qismi sinishlari esa kamroq uchragan bo'lsa ham, nevrologik asoratlar ko'proq kuzatilgan.Ko'krak qismi jarohatlarida esa deformatsiya va uzoq muddatli og'riq sindromi kuzatildi.

1-jadval. Umurtqa pog‘onasi sinishlarining lokalizatsiyasi

Jarohat sohasi	Uchrashish chastotasi
Bo‘yin qismi	24%
Ko‘krak qismi	31%
Bel qismi	38%
Dumg‘aza qismi	7%

Natijalarga ko‘ra, bel qismi eng ko‘p shikastlangan segment bo‘ldi. Bu holat ushbu sohada biomekanik yuklama yuqori bo‘lishi bilan izohlanadi.

Transpedikulyar fiksatsiya qo‘llangan bemorlarda umurtqa segmentlari yaxshi stabilizatsiya qilindi va deformatsiyalar kamaydi. Operatsiyadan keyin ko‘plab bemorlarda og‘riq kamayib, harakat imkoniyati yaxshilandi. Minimal invaziv usullar qo‘llanilgan bemorlarda esa qon yo‘qotish kamroq bo‘lib, tiklanish muddati qisqaroq kuzatildi.Vertebroplastika va kifoplastika osteoporotik sinishlarda samarali natija berdi. Ushbu usullar orqali bemorlarda og‘riq sezilarli kamaydi va kundalik faoliyat tezroq tiklandi.Nevrologik simptomlari mavjud bemorlarda dekompressiv operatsiyalar o‘tkazilgach, ayrim bemorlarda sezuvchanlik va harakat funksiyalari yaxshilandi. Ayniqsa operatsiya erta bajarilgan hollarda yaxshi natijalar qayd etildi.

2-jadval. Operativ davolash usullarining samaradorligi

Operativ usul	Samaradorlik
Transpedikulyar fiksatsiya	92%
Vertebroplastika	81%
Kifoplastika	84%
Dekompressiv operatsiyalar	79%
Minimal invaziv stabilizatsiya	88%

Operatsiyadan keyingi asoratlar kam hollarda uchradi. Ayrim bemorlarda infeksiya, implant siljishi va uzoq muddatli og‘riq kuzatilgan bo‘lsa ham, ko‘pchilik bemorlarda davolash natijalari ijobiy bo‘ldi.Reabilitatsiya muolajalari qo‘llanilgan bemorlarda tiklanish jarayoni tezroq kechdi. Fizioterapiya va davolovchi mashqlar mushak faoliyatini tiklash va harakatni yaxshilashda muhim rol o‘ynadi.

MUHOKAMA

Umurtqa pog‘onasi sinishlari murakkab travmatik jarohatlardan biri hisoblanadi. Ushbu jarohatlar nafaqat suyak tizimiga, balki orqa miya va nerv tizimiga ham zarar yetkazadi. Tadqiqot natijalari zamonaviy operativ davolash usullari yaxshi klinik natija berishini ko‘rsatdi.

Transpedikulyar fiksatsiya eng samarali usullardan biri bo‘lib, umurtqa segmentlarini mustahkam stabilizatsiya qilish imkonini berdi. Ushbu operatsiya yordamida deformatsiyalar kamaydi va bemorlarni erta harakatga keltirish mumkin bo‘ldi.Minimal invaziv operatsiyalar qo‘llanilganda operatsion travma kamroq kuzatildi. Vertebroplastika va kifoplastika osteoporotik sinishlarda yaxshi natija berdi. Ushbu usullar og‘riqni kamaytirish va umurtqa tanasining mustahkamligini tiklashda samarali bo‘ldi.Dekompessiv operatsiyalar nevrologik simptomlari mavjud bemorlarda muhim ahamiyatga ega bo‘ldi. Operatsiyadan keyin ayrim bemorlarda sezuvchanlik va harakat funksiyalari tiklandi. Ayniqsa erta bajarilgan operatsiyalar yaxshi natija bergani kuzatildi.Shuningdek, reabilitatsiya muolajalari ham davolash samaradorligiga katta ta’sir ko‘rsatdi. Fizioterapiya va davolovchi mashqlar yordamida bemorlarning faol hayotga qaytishi tezlashdi.

Xulosa

Umurtqa pog‘onasi sinishlari og‘ir travmatik jarohatlar qatoriga kiradi va ko‘pincha nevrologik asoratlar bilan kechadi. Zamonaviy operativ davolash usullari umurtqa pog‘onasini stabilizatsiya qilish, og‘riqni kamaytirish va bemorlarning tezroq tiklanishiga yordam beradi.Transpedikulyar fiksatsiya va minimal invaziv operatsiyalar samarali usullar sifatida yaxshi klinik natijalar ko‘rsatdi. Vertebroplastika va kifoplastika osteoporotik sinishlarda keng qo‘llanilib, bemorlarning tiklanish muddatini qisqartirdi.Erta diagnostika, to‘g‘ri operativ taktika va kompleks reabilitatsiya davolash samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash umurtqa pog‘onasi sinishlari bilan bog‘liq asoratlarni kamaytirish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vaccaro A. R., Schroeder G. D., Kepler C. K. et al. The surgical management of thoracolumbar spine fractures. Spine Journal. 2016;16(1):145–164.
2. Fehlings M. G., Tetreault L. A., Wilson J. R. Management of spinal cord injury. Lancet. 2017;389(10070):770–781.
3. Denis F. The three column spine and its significance in the classification of acute thoracolumbar spinal injuries. Spine. 1983;8(8):817–831.
4. Wood K. B., Buttermann G. R., Mehbod A. Operative versus nonoperative treatment of thoracolumbar burst fractures. Journal of Bone and Joint Surgery. 2003;85(5):773–781.
5. Joaquim A. F., Patel A. A. Thoracolumbar spine trauma evaluation and treatment. Global Spine Journal. 2014;4(1):63–70.
6. Verlaan J. J., Oner F. C., Dhert W. J. Vertebroplasty and kyphoplasty in spinal fractures. European Spine Journal. 2005;14(6):583–593.
7. Fisher C. G., Dvorak M. F., Leith J. The surgical treatment of unstable spinal fractures. Spine. 2006;31(11):S62–S69.
8. Kim D. H., Vaccaro A. R. Spinal instrumentation techniques and complications. New York: Thieme Medical Publishers; 2016.
9. Wang H., Li C., Liu T. Minimally invasive surgery in thoracolumbar fractures. Orthopedic Clinics. 2019;50(4):501–512.
10. Buchowski J. M., Kuhns C. A., Bridwell K. H. Functional outcomes after surgical stabilization of spinal fractures. Spine Journal. 2008;8(4):610–620.
11. Resnick D. K., Choudhri T. F., Dailey A. T. Guidelines for the management of acute cervical spine injuries. Neurosurgery. 2013;72(2):1–259.